

Podręczniki Prawnicze

Ryszard Strzelczyk

Prawo obrotu nieruchomościami

3. wydanie

| C.H. BECK

PODRĘCZNIKI PRAWNICZE

R. Strzelczyk • Prawo obrotu nieruchomościami

W sprzedaży:

A. Tułodzielski, M. Wolanin, J. Jaworski, A. Prusaczyk

USTAWA O GOSPODARCE NIERUCHOMOŚCIAMI. KOMENTARZ, wyd. 4
Komentarze Becka

M. Stępnia

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI. TOM 15

Testy Aplikacyjne

J. Kopyra

**PODZIAŁ NIERUCHOMOŚCI GRUNTOWEJ NA PODSTAWIE USTAWY
O GOSPODARCE NIERUCHOMOŚCIAMI**

Monografie Prawnicze

P. Podleś

**PRZEKSZTAŁCANIE PRAWA UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO W PRAWO
WŁASNOŚCI**

Monografie Prawnicze

PRAWO NIERUCHOMOŚCI ORAZ USTAWY TOWARZYSZĄCE, wyd. 13

Teksty Ustaw Becka

USTAWA O GOSPODARCE NIERUCHOMOŚCIAMI, wyd. 16

Twoje Prawo

Beck Akademia
konferencje • szkolenia • e-learning

Legalis
System Informacji Prawnej

Prof. dr hab. Ryszard Strzelczyk

Prawo obrotu nieruchomościami

3. wydanie

**WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016**

Wydawca: *Aneta Flisek*

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2016**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: DTP Service
Druk i oprawa: Orthdruk, Białystok

ISBN 978-83-255-8924-0

ISBN e-book 978-83-255-8925-7

Spis treści

Wykaz skrótów	IX
Wykaz literatury	XI
Wykaz ustaw	XV
Przedmowa	XVII
Rozdział I. Pojęcie nieruchomości	1
§ 1. Geneza i ewolucja pojęcia nieruchomości	1
§ 2. Definicja nieruchomości we współczesnym prawie polskim	3
§ 3. Klasyfikacja nieruchomości	4
Rozdział 2. Przenoszenie własności nieruchomości	7
§ 4. Pojęcie własności i jej ograniczenia	7
§ 5. Chwila przejścia własności nieruchomości na jej nabywcę	10
§ 6. Skutek wpisu nabywcy nieruchomości do księgi wieczystej	13
Rozdział 3. Akt notarialny i jego rola w obrocie nieruchomościami	15
§ 7. Pojęcie aktu notarialnego	15
§ 8. Tryb sporządzania aktu notarialnego	16
§ 9. Elementy aktu notarialnego	18
§ 10. Koszty aktu notarialnego	21
§ 11. Pozycja ustrojowa notariusza	23
§ 12. Notariusz jako gwarant bezpiecznego obrotu prawnego	24
Rozdział 4. Księgi wieczyste i sposób ich prowadzenia	27
§ 13. Cel i ustrój ksiąg wieczystych	27
§ 14. Postępowanie wieczystoksięgowe	29
§ 15. Prawa jawne z księgi wieczystej	32
Rozdział 5. Ewidencja gruntów i budynków oraz kataster nieruchomości	37
Rozdział 6. Podział nieruchomości	39
§ 16. Podstawowe pojęcia	39
§ 17. Podział geodezyjny nieruchomości jako podstawa jej podziału prawnego	40
§ 18. Podział nieruchomości a droga konieczna	44
§ 19. Podział nieruchomości do korzystania <i>quoad usum</i>	47

Rozdział 7. Istota umów zobowiązujących i rozporządzających	53
§ 20. Prawa obligacyjne i rzeczowe związane ze stosunkiem między ludźmi	53
§ 21. Prawa skuteczne bezwzględnie (<i>erga omnes</i>) i względnie (<i>inter partes</i>). Rozszerzona skuteczność niektórych praw obligacyjnych	54
§ 22. Skutki prawne umów zobowiązujących i rozporządzających	55
§ 23. Umowa warunkowa a umowa przedwstępna	59
§ 24. Kauzalność materialna i formalna	60
Rozdział 8. Umowa przedwstępna i jej rola w obrocie nieruchomościami	63
§ 25. Treść umowy przedwstępnej	63
§ 26. Zadatek i zaliczka	65
§ 27. Forma umowy przedwstępnej	68
Rozdział 9. Pełnomocnictwo i zgoda małżonka w obrocie nieruchomościami	71
Rozdział 10. Obrót nieruchomościami lokalowymi	77
§ 28. Zagadnienia wstępne – modele odrębnej własności lokali	77
§ 29. Pojęcie lokalu mieszkalnego i lokalu o innym przeznaczeniu (użytkowego) ...	80
I. Definicja lokalu	80
II. Samodzielność lokalu	81
III. Miejsca garażowe (postojowe)	82
IV. Balkony i loggie	83
§ 30. Status prawny lokali niewyodrębnionych	84
§ 31. Powstanie odrębnej własności lokalu	88
I. Zagadnienia ogólne	88
II. Umowa o ustanowienie odrębnej własności lokalu	88
III. Jednostronna czynność prawna właściciela nieruchomości	90
IV. Umowa o wybudowanie lokalu	90
V. Powstanie odrębnej własności lokali z mocy prawa	91
§ 32. Specyfika obrotu lokalami	92
§ 33. Rozporządzenie prawem do lokalu przed wpisem do księgi wieczystej	93
§ 34. Ustanie odrębnej własności lokali	94
Rozdział 11. Obrót użytkowaniem wieczystym	97
§ 35. Rodowód użytkowania wieczystego	97
§ 36. Powstanie, przedmiot, podmioty i treść użytkowania wieczystego	100
§ 37. Wygaśnięcie prawa użytkowania wieczystego	104
§ 38. Obrót użytkowaniem wieczystym na tle obrotu nieruchomościami	105
Rozdział 12. Ograniczone prawa rzeczowe i obrót niektórymi z nich	107
§ 39. Istota ograniczonych praw rzeczowych	107
§ 40. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu	108
I. Zagadnienia wstępne	108
II. Prawo własnościowe a prawo własności	110
III. Obrót spółdzielczymi własnościowymi prawami do lokali	113
§ 41. Użytkowanie	114
I. Przedmiot i treść użytkowania	114

II. Obowiązki stron	116
III. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne	117
IV. Użytkowanie nieruchomości na zasadzie <i>timesharingu</i>	119
§ 42. Służebności	122
I. Pojęcie i rodzaje służebności	122
II. Służebność gruntowa	124
III. Służebność osobista	129
IV. Służebność przesyłu	131
§ 43. Hipoteka	133
I. Wiadomości ogólne	133
II. Hipoteka umowna	137
III. Hipoteka łączna	139
IV. Hipoteka przymusowa	141
V. Hipoteka ustawowa	142
VI. Skutki zniesienia podziału hipoteki na zwykłą i kaucyjną	142
VII. Rozporządzenie opróżnionym miejscem hipotecznym	143
VIII. Wygaśnięcie hipoteki	144
Rozdział 13. Umowa sprzedaży nieruchomości	147
§ 44. Charakter prawny umowy sprzedaży nieruchomości	147
§ 45. Przedmiot i treść umowy	148
§ 46. Zastrzeżenie prawa odkupu	150
§ 47. Prawo pierwokupu nieruchomości	152
Rozdział 14. Umowa deweloperska	157
Rozdział 15. Umowa zamiany nieruchomości	165
Rozdział 16. Umowa darowizny nieruchomości	167
Rozdział 17. Umowa o dożywocie	173
Rozdział 18. Umowa o zniesienie współwłasności nieruchomości	177
Rozdział 19. Powiernicze nabycie nieruchomości	181
Rozdział 20. Przeniesienie własności nieruchomości na zabezpieczenie wierzycelności	183
Rozdział 21. Umowa przekazania nieruchomości	187
Rozdział 22. Umowa najmu nieruchomości	189
Rozdział 23. Umowa dzierżawy	195
Rozdział 24. Zbywanie nieruchomości rolnych	197
Rozdział 25. Zbywanie nieruchomości skarbowych i samorządowych	207

Rozdział 26. Nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia	211
§ 48. Podstawowe informacje o zasiedzeniu	211
§ 49. Istota posiadania samoistnego	212
§ 50. Przesłanki zasiedzenia nieruchomości	215
Rozdział 27. Nabycie nieruchomości przez cudzoziemca	219
Rozdział 28. Pośrednicy w obrocie nieruchomościami	223
Indeks rzeczowy	235

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

GospNierU	ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1774 ze zm.)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze sprost i ze zm.)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.)
KWU	ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 790 ze zm.)
NNierCudzU	ustawa z 24.3.1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1061)
PrBank	ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 128 ze zm.)
PrGeodKart	ustawa z 17.5.1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 520 ze zm.)
PrNot	ustawa z 14.1.1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 164 ze zm.)
PrSpółdz	ustawa z 16.9.1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 21 ze zm.)
PWKC	ustawa z 23.4.1964 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 94 ze zm.)
SpMieszku	ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1222 ze zm.)
WILokR	rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 24.10.1934 r. o własności lokali (Dz.U. Nr 94, poz. 848 ze zm.)
WILokU	ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1892)
ZagospPrzestrzU	ustawa z 27.3.2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 778 ze zm.)

2. Instytucje, organy

NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny

3. Czasopisma, publikatory

Biul. SN	Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.U.	Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	Dziennik Urzędowy
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
MoP	Monitor Prawniczy
NP	Nowe Prawo
OSNAPiUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Administracyjna, Pracy Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna (od 1995 r.)
OSNCK	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna i Karna
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PiP	Państwo i Prawo
PS	Przegląd Sądowy
Rej.	Rejent
SC	Studia Cywilistyczne
Wok.	Wokanda

4. Inne skróty

n.	następny (-a, -e)
Nr	numer
post.	postanowienie
poz.	pozycja
tekst jedn.	tekst jednolity
uchw.	uchwała
uchw. SN (7)	uchwała Sądu Najwyższego w składzie siedmiu sędziów
wyr.	wyrok
z.	zeszyt
ze zm.	ze zmianami

Wykaz literatury

- L. Abramowicz*, Sytuacja prawna odrębnej własności lokalu przed wpisem do księgi wieczystej, PS 1999, Nr 7–8
- G. Bieniek*, Ustawa o własności lokali w praktyce, Bydgoszcz 2010
- G. Bieniek, S. Rudnicki*, Nieruchomości. Problematyka prawna, Warszawa 2011
- A. Bieranowski*, Służebności mieszkania, Warszawa 2011
- E. Bończak-Kucharczyk*, Własność lokali i wspólnota mieszkaniowa. Komentarz, Warszawa 2012
- S. Breyer*, Przeniesienie własności nieruchomości, Warszawa 1975
- A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, E. Skowrońska-Bocian*, Zobowiązania. Część ogólna, Warszawa 2013
- A. Brzozowski, W.J. Kocot, W. Opalski*, Prawo rzeczowe. Zarys wykładu, Warszawa 2016
- A. Brzozowski, W.J. Kocot, E. Skowrońska-Bocian*, Prawo cywilne. Część ogólna, Warszawa 2013
- H. Ciepla, Z. Pawelczyk*, Hipoteka na ułamkowej części nieruchomości a zniesienie współwłasności po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 10 lipca 2012 r., P 15/12 (art. 76 ust. 1 zd. 2 ustawy o księgach wieczystych i hipotece), NPN 2014, Nr 2, s. 5–23
- W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Saffan, E. Skowrońska-Bocian*, Zobowiązania. Zarys wykładu, Warszawa 2009
- T. Czech*, Księgi wieczyste i hipoteka. Komentarz, Warszawa 2014
- P.P. Czubik*, Prawo właściwe dla formy umowy dotyczącej przeniesienia własności nieruchomości położonej w Polsce i zawieranej inter absentes przez strony znajdujące się w różnych państwach, NPN 2010, Nr 3, s. 5–15
- K. Dadańska*, Prawo rzeczowe, Warszawa 2010
- W. Dajczak, T. Giaro, F. Longchamps de Bérier*, Prawo rzymskie. U podstaw prawa prywatnego, Warszawa 2009
- A. Doliwa*, Prawo mieszkaniowe. Komentarz, Warszawa 2015
- E. Drozd*, Lokal jako przedmiot regulacji ustawy o własności lokali, Rej. 1994, Nr 11
- E. Drozd*, Ustanowienie odrębnej własności lokalu, Rej. 1994, Nr 12
- T. Dybowski*, Ochrona własności w polskim prawie cywilnym (*rei vindicatio, actio negatoria*), Warszawa 1969
- T. Dybowski* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 3, Prawo rzeczowe, Warszawa 2003
- J. Glass, A. Kraus, F. Zoll*, Instytucja ksiąg gruntowych na ziemiach polskich – zarys prawa hipotecznego w byłym Królestwie Polskim, Warszawa 1922
- B. Gliniecki*, Umowa deweloperska. Konstrukcja prawna i zabezpieczenie wzajemnych roszczeń stron, Warszawa 2012
- B. Gliniecki*, Ustawa deweloperska. Komentarz do ustawy o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego, Warszawa 2012

- E. Gniewek*, Własność osobista domów mieszkalnych w prawie polskim, Wrocław 1990
- J. Golaczyński*, Przewłaszczenie na zabezpieczenie, Warszawa 2004
- W. Gonet*, Ustawa o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nieruchomości. Komentarz, Warszawa 2012
- W. Gonet*, Uwagi o ustanowieniu hipoteki na nieruchomościach samorządu terytorialnego, Prawo Bankowe 2005, Nr 10
- M. Habdas*, Publiczna własność nieruchomości, Warszawa 2012
- J. Ignatowicz* (red.), System prawa cywilnego, t. 2, Prawo własności i inne prawa rzeczowe, Warszawa 1977
- J. Ignatowicz, K. Stefaniuk*, Prawo rzeczowe, Warszawa 2012
- S. Kalus*, Pozycja prawna uczestników rynku nieruchomości, Warszawa 2009
- S. Kalus*, Status prawny osób zajmujących się zawodowo rynkiem nieruchomości, Warszawa 2002
- S. Kalus* (red.), Ustawa o gospodarce nieruchomościami. Komentarz, Warszawa 2012
- K. Kolańczyk, J. Kodrębski*, Prawo rzymskie, Warszawa 2007
- M. Kolański*, Odpowiedzialność cywilna notariuszy, Toruń 2005
- E. Kucharska-Stasiak*, Nieruchomość w gospodarce rynkowej, Warszawa 2012
- Z. Lisowski*, Kodeks cywilny obowiązujący na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej, Poznań 1933
- W. Litewski*, Słownik encyklopedyczny prawa rzymskiego, Kraków 1998
- M. Manowska* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. I i II, Warszawa 2015
- M. Nazar*, Odrębna własność lokali (wybrane zagadnienia), PiP 1995, z. 10–11
- M. Nazar*, Sposoby ustanawiania odrębnej własności lokali na podstawie ustawy z 24.6.1994 r., [w:] Obrót nieruchomościami w praktyce notarialnej, Kraków 1997
- M. Nazar*, Status cywilnoprawny wspólnoty mieszkaniowej, Rej. 2000, Nr 4
- M. Nazar*, Ustanowienie odrębnej własności lokali, [w:] Problematyka prawna nieruchomości w praktyce notarialnej, Lublin 1995
- M. Nazar*, Własność lokali. Podstawowe zagadnienia cywilnoprawne, Lublin 1995
- Z. Nowakowski*, Prawo rzeczowe. Zarys wykładu, Warszawa 1969
- A. Olejniczak* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 6, Prawo zobowiązań – część ogólna, Warszawa 2009
- A. Olejniczak*, Własność urządzeń przyłączonych do sieci przedsiębiorstwa energetycznego (uwagi o wykładni art. 49 k.c.), RPEiS 2000, z. 4
- A. Oleszko*, Prawo o notariacie. Komentarz, cz. 1, Warszawa 2011
- A. Oleszko*, Prawo o notariacie. Komentarz, cz. 2, t. 1 i 2, Warszawa 2012
- A. Oleszko*, Wpis w księdze wieczystej na podstawie aktu notarialnego, Warszawa 2013
- M. Pazdan*, Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 2008
- M. Pazdan*, Przedstawicielstwo, [w:] *Z. Radwański* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 2, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2008
- K. Pietrzykowski* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, t. 1 i 2, Warszawa 2013
- K. Pietrzykowski*, Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz, Warszawa 2013
- J. Pisuliński* (red.), Hipoteka po nowelizacji. Komentarz, Warszawa 2011
- J. Pisuliński* (red.), Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Postępowanie wieczystoksięgowe, Warszawa 2014
- M. Pyziak-Szafnicka*, Kodeks cywilny. Część ogólna. Komentarz, Warszawa 2009
- M. Pyziak-Szafnicka*, Prawo podmiotowe, [w:] *M. Saffan* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 1, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2007

- Z. Radwański, Funkcja społeczna, treść i charakter prawny odrębnej własności lokali, SC 1968, t. XI
- Z. Radwański, Powstanie odrębnej własności lokali, Warszawa 1968
- Z. Radwański, A. Olejniczak, Zobowiązania – część ogólna, Warszawa 2012
- Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, Zobowiązania – część szczegółowa, Warszawa 2010
- B. Rakoczy, Służebność przesyłu w praktyce, Warszawa 2012
- G. Rudnicki, J. Rudnicka, S. Rudnicki (red. nauk. J. Gudowski), Komentarz, t. II, Własność i inne prawa rzeczowe, Warszawa 2016
- S. Rudnicki, Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, Warszawa 2008
- S. Rudnicki, Nabycie przez zasiedzenie, Warszawa 2010
- S. Rudnicki, Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Przepisy o postępowaniu w sprawach wieczystoksięgowych. Komentarz, Warszawa 2010
- S. Rudnicki, Własność nieruchomości, Warszawa 2012
- S. Rudnicki, G. Bieniek, S. Dmowski, G. Rudnicki, Prawo obrotu nieruchomościami, Warszawa 2001
- P. Siciński, Notarialne i wieczystoksięgowe aspekty nowelizacji ustawy o księgach wieczystych i hipotece, NPN 2010, Nr 3
- P. Siciński, Ujawnienie w księgach wieczystych praw i roszczeń dotyczących gruntów na obszarze m.st. Warszawy, opartych na przepisach dekretu z dnia 26 października 1946 r., Rej. 2002, Nr 10
- P. Siciński, Komentarz do wpisów w księgach wieczystych, Warszawa 2013
- J. Skąpski, Własność lokali w świetle ustawy z 24.6.1994 r., KPP 1996, Nr 2
- R. Strzelczyk, Ochrona praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (ustawa deweloperska). Komentarz, Warszawa 2013
- R. Strzelczyk, Charakter prawny i tytuł umowy rozporządzającej zawieranej w wykonaniu umowy deweloperskiej, NPN 2012, Nr 2, s. 13–19
- R. Strzelczyk, Umowa deweloperska w systemie prawa prywatnego, Warszawa 2013
- R. Strzelczyk, A. Turlej, Własność lokali. Komentarz, Warszawa 2015
- R. Strzelczyk, Podatki i opłaty dotyczące nieruchomości, Warszawa 2016
- B. Swaczyna, Ograniczone prawa rzeczowe w prawie szwajcarskim, Studia Prawa Prywatnego 2008, Nr 4
- B. Swaczyna, Umowne zniesienie współwłasności nieruchomości, Warszawa 2004
- A. Szpunar, Odpowiedzialność właściciela nieruchomości nie będącego osobistym dłużnikiem hipotecznym, Rej. 1999, Nr 11
- A. Szpunar, Uwagi o hipotece na użytkowaniu wieczystym, Rej. 1996, Nr 12
- R. Szyk, Nowe zasady obrotu nieruchomościami rolnymi, Rej. 2010, Nr 7–8
- Z. Truszkiewicz, Użytkowanie wieczyste. Zagadnienia konstrukcyjne, Kraków 2006
- A. Turlej, Wspólnota mieszkaniowa. Charakter prawny. Prawa i obowiązki właścicieli, Warszawa 2004
- M. Warciński, Umowne prawo odstąpienia, Warszawa 2010
- M. Wolanin, Podziały i scalenia nieruchomości, Warszawa 2011
- W. Wołodkiewicz, M. Zablocka, Prawo rzymskie. Instytucje, Warszawa 2009
- K. Zaradkiewicz, Zaspokojenie wierzyciela hipotecznego w teorii i praktyce, Pal. 2005, Nr 1–2
- A. Zieliński, Charakter prawny przewłaszczenia na zabezpieczenie wierzytelności oraz jego skutki prawne, PS 1995, Nr 3

Wykaz ustaw

- Ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
- Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
- Ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.)
- Ustawa z 21.8.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1774 ze zm.)
- Ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 790 ze zm.)
- Ustawa z 16.9.1982 r. – Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz.U. z 2003 r. Nr 188, poz. 21 ze zm.)
- Ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1116 ze zm.)
- Ustawa z 11.4.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. Nr 64, poz. 592 ze zm.)
- Ustawa z 24.3.1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 1061 ze zm.)
- Dekret z 26.10.1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.)
- Ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1892 ze zm.)
- Ustawa z 17.5.1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 520 ze zm.)

Przedmowa

Prawo obrotu nieruchomościami to dynamicznie rozwijająca się we współczesnej gospodarce rynkowej dziedzina prawa, wchodząca w skład prawa nieruchomości, zajmującego się całością materii prawnej związanej z nieruchomościami, a nie tylko ich obrotem.

Prawo obrotu nieruchomościami obejmuje przede wszystkim zagadnienia z obszaru prawa cywilnego, zwłaszcza prawa rzeczowego oraz zobowiązań, choć nie brak w nim także elementów prawa administracyjnego, prawa rodzinnego, prawa prywatnego międzynarodowego i wielu innych.

Podręcznik wyjaśnia w sposób przystępny i usystematyzowany – zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej – większość zagadnień prawnych związanych z obrotem nieruchomościami.

Podręcznik przeznaczony jest przede wszystkim dla studentów wydziałów prawa i administracji oraz aplikantów notarialnych, sądowych, adwokackich, radcowskich i komorniczych, choć mogą po niego sięgnąć także adwokaci, radcowie prawni, komornicy oraz inni praktycy pragnący odświeżyć lub uaktualnić zdobytą niegdyś wiedzę. Przedstawiony w podręczniku materiał pomocny będzie również dla osób profesjonalnie związanych z rynkiem nieruchomości, takich jak pośrednicy w obrocie nieruchomościami, zarządcy nieruchomości oraz rzeczoznawcy majątkowi, a ponadto dla słuchaczy studiów podyplomowych zdobywających uprawnienia zawodowe w tych dziedzinach.

prof. nadzw. dr hab. *Ryszard Strzelczyk*

Rozdział I. Pojęcie nieruchomości

§ 1. Geneza i ewolucja pojęcia nieruchomości

Dla pełnego zrozumienia mechanizmów rządzących współczesnym obrotem 1 nieruchomościami przydatnym będzie odwołanie się do początków instytucji nieruchomości w prawie rzymskim oraz jej późniejszej ewolucji. **Prawo rzymskie** sztywno trzymało się określonej w ustawie XII tablic¹ (tablica 6,3) koncepcji *res immobiles*, rozumianej jako grunt i wszystko to, co jest z nim trwale związane. Choć podział rzeczy na ruchome i nieruchome nie miał w prawie rzymskim zbyt doniosłego znaczenia, a to z uwagi na nadrzędność ich podziału na *res Mancipi* i *res nec Mancipi*, tym niemniej to właśnie z rzymskiej koncepcji nieruchomości, wykształconej na wzorce rzymskiego gospodarstwa chłopskiego, wyrosła zasada *superficies solo cedit*, według której własność gruntu rozciągała się na ową *superficies*, przez którą rozumiano **wszystko to, co było z gruntem trwale związane**. Wzniesiony na cudzym gruncie budynek przypadał *ex lege* właścicielowi gruntu, bez względu na wysokość poniesionych nań nakładów oraz ich relacje do wartości gruntu. Nie przestrzegano tej zasady jedynie w zachodniorzymskim prawie wulgarnym w przypadku budowli wzniesionych na cudzym gruncie za zgodą jego właściciela².

Przedstawiona tu rzymska koncepcja nieruchomości, oparta na zasadzie *superficies solo cedit*, rozszerzonej z biegiem lat do *dominus soli est dominus coeli et inferorum* (własność gruntu rozciąga się także na jego podziemie i znajdujący się nad nim słupek powietrza), wyrażanej niekiedy obrazowo jako *usque ad sidera, usque ad inferos* (aż do gwiazd i aż do piekieł), została recypowana przez większość ustawodawstw europejskich.

---

¹ Szerzej o *lex duodecim tabularum* zob. M. Zabłocka, [w:] W. Wołodkiewicz, M. Zabłocka, *Prawo rzymskie. Instytucje*, Warszawa 2009, s. 48 oraz K. Sójka-Zielińska, *Historia prawa*, Warszawa 2000, s. 25–27.

² Zob. W. Litewski, *Słownik encyklopedyczny prawa rzymskiego*, Kraków 1998, s. 253.